G. G. NEAMȚU

DESPRE STATUTUL MORFOSINTACTIC AL LUI „AL” DUBLANT

In memoriam D. D. Draşoveanu (1931–2001)

0. Statutul morfosintactic al unității *al* (*a*, *ai*, *ale*, *alor*) cunoaşte până astăzi în literatura de specialitate diverse interpretări, de la cea tradițională-sintetică (*al* = articol genitival-posesiv, component în structura genitivului sau a pronumelui (adjectivului) posesiv) până la cea modernă-analitică (*al* = pronume semiindependent, unitate morfosintactică de sine stătătoare, extragenitivală şi extraposesivală)[1].

În cadrul acestei de-a doua orientări, aici adoptată şi susținută, statutul pronominal al lui *al* este aproximat unitar sau nu în funcție de absența substantivului obiect posedat «titular» din sintagma posesivă[2] (1) sau de prezența acestuia, antepus sau postpus[3] (2).

Dacă în prima situație, în cadrul interpretării analitice, o argumentație explicită şi pertinentă are ca rezultat un consens aproape general[4], respectiv *al*[5] = pronume, în cea de-a doua, avem profilate, mai mult sau mai puțin clar, două soluții:

a. *Al*[6] = subunitate în structura genitivului (adjectivului pronominal posesiv), numit în general *morfem* (de genitiv), respectiv *formant* (al adjectivului pronominal

---

[1] Vezi, pentru o prezentare de ansamblu a problematicii posesivelor, inclusiv a lui *al*, Neamțu 2008, p. 25–26.

[2] Exemple: ***Ai** mei au plecat la mare.*; *Maşina lui este nouă, iar **a** noastră, veche.*; ***Ai** voştri sunt banii, **a** voastră e decizia.*; *Dorința **alor** mei a fost să mă fac popă.*; ***Alor** tăi nu le plac pisicile.*; *Copiii mei sunt mari, iar **ai** lui sunt încă la grădiniță.*; *Cu **ai** vecinului încă n-am discutat.*; *Cunosc doar părerea ta, nu şi **pe a** celorlalți.*; *Casa este **a** amândurora.*; *Şi proprietatea aceasta este **a alor** tăi?*

[3] Exemple: *Cele două surori **ale** sale studiază în străinătate.*; *Unui bun prieten **al** meu i s-a furat maşina.*; *Cea mai bună armă **a** apărării este atacul.*; *S-a căsătorit cu o fată **a** unui coleg de serviciu.*; *Era un copil **al** nimănui.*; ***Ai** patriei oşteni suntem cu toții.*; *Pe-**al** nostru steag e scris unire...*; *Am trecut şi eu prin **ale** tinereții valuri.*; ***Ai** noştri tineri la Paris învață...*

[4] Vezi, în acest sens: SMLRC 1967, p. 178; Manoliu Manea 1967, p. 91; Draşoveanu 1969, p. 77–81; Guțu Romalo 1973, p. 83, 113, 122, 136; LRC 1985, p. 136, 258; Florea 1983, p. 18, 201, 206; *Sinteze* 1984, p. 220; Pană Dindelegan 1994, p. 39 şi urm.; Pană Dindelegan 2003, p. 29 şi urm.; GALR 2005, p. 235 şi urm. Vezi, de asemenea, şi Neamțu 2011, p. 127–144, inclusiv argumentația desfăşurată.

[5] Pe care, în continuare, îl notăm al_1.

[6] Pe care îl notăm al_2.

DACOROMANIA, *serie nouă*, *XVI*, *2011*, *nr. 2*, *Cluj-Napoca*, *p. 149–166*

posesiv)[7]. Cu alte cuvinte, acest *al* (= al_2), intragenitival (intraposesival), nu este / nu ar fi o unitate morfosintactică de sine stătătoare.

În consecință, româna are/ar avea doi *al*, un *al* (= al_1) «pronume», unitate, şi un *al* (= al_2), «morfem» («formant»), subunitate, constituind un caz de omonimie morfologică[8].

Interpretarea diferită ca statut gramatical a celor doi *al* (al_1 = pronume, $al_2 \neq$ pronume) se bazează pe mai multe argumente, dintre care aici reținem două:

a_1. *Al_1* ar proveni din al_2 prin „ştergerea" din structură a substantivului cap de grup (centru de sintagmă) şi glisarea lui *al* pe poziția acestuia, preluându-i atributele: reprezentarea ca pronume a substantivului eliminat cu categoriile gramaticale (genul, numărul, cazul) şi poziția (funcția sintactică)[9]. Ex.: *Un copil **al_2** meu/**al_2** vecinului s-a întors din Spania*. [*un copil* = substantiv, singular, masculin, N, subiect] → ***Al_1** meu/**al_1** vecinului s-a întors din Spania*. [al_1 = pronume, singular, masculin, N, subiect].

a_2. La al_2, cele trei trăsături incontestabile ale lui al_1 (calitatea de substitut/pronume, un caz anume[10] şi, în consecință, o funcție sintactică) ar fi inexistente sau în orice caz greu de dovedit în termenii unui algoritm uzual de analiză gramaticală.

Odată acceptat acest statut de subunitate (morfem, formant), al lui al_2, urmarea ar fi că în română atât genitivul, cât şi adjectivul pronominal posesiv s-ar realiza în două variante (alomorfe), bine reglementate topic şi contextual: cu *al* (*un copil **al** meu/**al** vecinului*) şi fără *al* (*copilul meu/copilul vecinului*).

În linii mari, aceasta este şi poziția din ultimul tratat academic de gramatică (GALR 2005).

Observație. Făcând abstracție de aparatul conceptual şi terminologic modern[11], apropierea de interpretarea tradițională-sintetică este evidentă. (Oricum, grupările de tip „al_2 + posesiv" şi „al_2 + genitiv" nu sunt interpretate ca sintagme[12] posesive sau genitivale, ci ca adjective pronominale posesive, respectiv genitive. În plan strict didactic, soluția dată este, se înțelege, cea mai simplă.)

b. Potrivit unei a doua interpretări, de circulație mai restrânsă, propuse şi promovate constant şi explicit, cel puțin pe anumite segmente, de gramaticianul clujean D. D. Draşoveanu[13], şi al_2, în ciuda unor trăsături deviante în raport cu al_1,

---

[7] Vezi, pentru o prezentare detaliată, GALR 2005. De aici: „Ca formant în structura genitivului/ posesivului, *al* apare atunci când posesivul / genitivul nu este adiacent unui nominal articulat hotărât (*O carte a studentului*, *nişte cărți ale mele* […]" (p. 247–248). Despre rolul acestui *al*, se spune că „predomină trăsăturile relaționale […], introdus ca o strategie de recuperare a articolului hotărât din structura nominalului prin care este denumit obiectul posedat. *Al/a* are rol coeziv în cadrul grupului nominal, funcționând, în acelaşi timp, ca anaforic/cataforic slab în cadrul grupului nominal (*cartea ... a*, *a ...carte*) (p. 235).

[8] Vezi GALR 2005, p. 235, 246.

[9] Vezi Pană Dindelegan 1994, p. 40–41; Pană Dindelegan 2003, p. 29 şi urm. Vezi şi GALR 2005, p. 235, 247.

[10] Vezi GALR 2005, p. 235 („nu primeşte morfeme de caz").

[11] *Al* (= al_2) nu mai este numit, fireşte, articol, nici genitival şi nici posesiv.

[12] În accepțiune sintactică a termenului. Vezi, pentru aceasta, Draşoveanu 1997, *passim*.

[13] Vezi Draşoveanu 1969, p. 77–83, p. 94–100, 105.

este/ar fi (tot) pronume (posesiv)[14], unitate morfosintactică de sine stătătoare, exterioară genitivului (adjectivului pronominal posesiv).

Pe scurt, cu sau fără substantiv obiect posedat în structură, *al* (al_1 şi al_2) este/ar fi numai pronume (posesiv)[15].

0.1. Dat fiind caracterul «deschis», cu unele spaţii albe, al interpretărilor ce-l vizează pe al_2, reexaminăm în cele de mai jos această problematică, încercând să facem, din punct de vedere exclusiv gramatical, mai consistentă, fie şi numai ca ipoteză, cea de-a doua interpretare: al_2 = pronume, nu morfem, nu formant.

Conceput ca seturi de argumente, cel puţin în intenţie, demersul nostru are în vedere patru aspecte în ceea ce-l priveşte pe al_2: caracterul pronominal, specificul acestuia, statutul cazual, statutul sintactic-funcţional.

1. Acceptând că problema statutului morfologic al lui al_2 (= pronume sau nu) se pune obiectiv în termenii disjuncţiei logice – ori unitate (= pronume), ori subunitate (= formant, marcă de genitiv) –, premisa de la care plecăm este următoarea: invalidarea calităţii de subunitate conduce automat la validarea celei de unitate şi invers, între cele două neexistând altceva. Prin urmare:

(1) Oricât de aproape ar fi formularea de un truism, pentru ca o secvenţă să aibă statutul de component (= subunitate), aceasta trebuie «să aparţină», să intre în componenţa unei unităţi, lucru argumentabil în vreun fel.

Ca segment de tip nominal (cu gen şi număr), situat în spaţiul unei sintagme posesive/genitivale, *al*, cel puţin ipotetic, ar putea aparţine/s-ar putea raporta (sintagmatic sau paradigmatic) la oricare din cei doi termeni ai sintagmei.

Examinând un exemplu de tipul *aceste idei ale profesorului*, se observă imediat că *ale* reeditează obligatoriu genul şi numărul substantivului obiect posedat *idei*[16] (feminin, plural), căruia, de fapt, nu îi aparţine[17].

În acelaşi timp, categoriile de gen şi număr ale lui *ale* (feminin, plural), diferite de ale substantivului în genitiv (masculin, singular), nu-i permit să funcţioneze nici ca subunitate a acestuia din urmă[18], statut la care ar trimite

---

[14] Numit când „articol pronominal” (1969, p. 96, 97, 99, 110), când „pronume posesiv” (1997, p. 106 şi urm.).

[15] Dintre afirmaţiile «categorice» privind calitatea de pronume a lui *al*, reţinem: „Posesivele se împart în două clase lexicogramaticale: «pronume posesive» (*AL*) şi «adjective posesive» (*meu*…) […]” (Draşoveanu 1997, p. 106); „*Al* este, în toate structurile, pronume, fie că ţine locul unui substantiv […], fie că reia un substantiv […]” (*ibidem*); „*Al* este regent fie al unui G_1, fie al unui Adjectiv posesiv, încât nu poate fi luat împreună cu acesta” (*ibidem*).

[16] Afirmaţia că *al* se «acordă» în gen şi număr cu substantivul obiect posedat este una curentă în gramaticile româneşti (vezi, de exemplu, GALR 2005, p. 235).

[17] Lucru bine cunoscut, genitivul/posesivul reclamă cu necesitate vecinătatea imediată în stânga unui substantiv articulat enclitic. Încălcarea acestei condiţii duce la apariţia lui *al* ca reprezentant al substantivului articulat enclitic. Draşoveanu 1969, *passim*, îi motivează acest rol prin aceea că, cel puţin etimologic, *al* conţine în structura sa un articol hotărât enclitic. Pentru GALR 2005 (p. 235), *al* este „introdus ca o strategie de recuperare a articolului hotărât din structura nominalului prin care este denumit obiectul posedat.”

[18] Ar fi de-a dreptul bizar ca un substantiv (în genitiv) să materializeze simultan membri diferiţi ai celor două categorii: feminin, plural, prin *ale*, şi masculin, singular, prin substantivul

denumirea de morfem/ formant de genitiv şi aprecierea că „legătura (morfosintactică) a acestuia cu genitivul este mai strânsă”[19].

În consecință, niciuna dintre ipoteze nu poate fi argumentată, adică *al* nu aparține ca subunitate niciunuia dintre termenii sintagmei genitivale[20].

> **Observație**. Cuplarea lui *al* cu genitivul s-ar justifica în ipoteza că acesta ar fi un element de relație[21], în accepțiunea uzuală a termenului *relație* în sintaxă, lucru mai greu de dovedit[22].

Prin generalizare, acceptăm că *al* nu aparține nici posesivului. (Identitatea de gen şi număr a posesivului cu *al – aceste idei ale sale –* se explică tot prin raportarea la substantivul obiect posedat.) Altfel spus, aşa cum *al* nu se poate include în genitiv, tot aşa nu se poate include nici în posesiv[23].

> **Observație.** De fapt, vechile încadrări ale lui *al* cu calificativele „genitival”, „posesiv” nu trimit neapărat şi univoc la calitatea de subunitate (morfem de genitiv, formant de posesiv), ci permit şi „o citire” care se referă la o particularitate distribuțională: după *al* apare obligatoriu un genitiv sau un posesiv.

(2) Dacă, potrivit interpretării analitice, aici adoptate, gruparea „*al* + posesiv”, în absența substantivului obiect posedat, nu constituie o singură parte de vorbire (= pronume posesiv cu structură binară), ci o sintagmă posesivă, analizabilă gramatical în *al* „pronume posesiv[24] (semiindependent)” şi un adjectiv pronominal[25] posesiv, este greu de acceptat că aceeaşi grupare, în prezența substantivului obiect posedat, nu mai este o sintagmă, ci o unitate gramaticală (= morfosintactică) indivizibilă, respectiv adjectiv pronominal posesiv, în cadrul căreia *al* este/ar fi doar un formant[26]. Altfel spus, am avea un adjectiv pronominal posesiv cu structură binară care n-ar avea cui să se opună, neexistând un pronume posesiv cu această

propriu-zis. (În varianta tradițională de interpretare a lui *al* ca *articol genitival*, deviația este şi mai mare: articolul – de un gen (şi un număr), iar substantivul – de alt gen (şi alt număr).)

[19] Pană Dindelegan 2003, p. 33.

[20] De aici şi dificultatea încadrării, în termenii „cliticelor”, a lui *al*: *enclitic* (față de substantivul obiect posedat) sau *proclitic* (față de genitivul determinant). Vezi, pentru o discuție amplă, Dindelegan 2003, p. 33.

[21] Cum pare a se susține în GALR 2005, p. 234: „*A* are [...] trăsături relaționale comune cu prepoziția [...]”.

[22] Genitivul are un mijloc de subordonare, cel propriu lui (= flectivul cazual, indiferent de varianta de realizare în expresie), încât un al doilea este discutabil. Vezi, pentru un inventar al „relatemelor” la nivel intrapropozițional (flective de relație, prepoziții...), Draşoveanu 1997, p. 78 şi urm.

[23] Comp. *un prieten al vecinului/al lui*... cu *un prieten al său*... (Asemănarea structurală este prea mare pentru a le interpreta total diferit.)

[24] Din motive asupra cărora nu ne mai oprim, îl considerăm pe *al* „posesiv”, nu „demonstrativ” (cum apare în GALR 2005, *passim*). Vezi, pentru această discuție, Neamțu 2011, p. 135.

[25] Calificativul „pronominal” înseamnă aici nu „provenit din pronume”, ci „are şi calitate pronominală”.

[26] Chiar în această variantă de interpretare, cu *al* ca „formant” al adjectivului pronominal posesiv, ne întrebăm cum s-ar motiva calitatea de „demonstrativ”, nu de „posesiv”, a lui *al*. (Trece cumva de la demonstrative la posesive sau nu se mai pune problema dacă e „formant”?!)

structură. Consecvenţa ne-ar obliga la următorul raţionament: dacă avem un adjectiv pronominal posesiv cu structură binară (*al* + posesiv), trebuie să avem şi un pronume posesiv cu această structură (*al* + posesiv), şi invers, dacă nu avem un pronume posesiv de acest tip (*al* + posesiv), nu avem nici adjectiv pronominal posesiv. Interpretarea s-ar reclama unitară pentru aceeaşi grupare: ori integral analitică, ori integral sintetică.

Observaţie. Măsura interpretării neunitare o obţinem imediat ce comparăm, în privinţa posesivelor, enunţurile: *Această carte este a mea.* (*a mea* = sintagmă posesivă formată din pronume posesiv semiindependent + adjectiv pronominal posesiv[27]) şi *Această carte a mea este mai veche* (*a mea* = adjectiv pronominal posesiv).

(3) În cadrul sintagmei posesive „incontestabile” (*Ai mei au plecat la mare.*), *al* (= *ai*) reprezintă obiectul posedat în raport cu posesorul (= *mei*). Cele două roluri sunt net distincte, neinversabile şi realizate separat în expresie.

Aşa stând lucrurile, este puţin probabil ca *al*, prin apariţia substantivului obiect posedat în structură (*Aceşti copii ai mei au plecat la mare.*), să nu mai aibă nimic de-a face cu obiectul posedat, dovadă fiind identitatea de gen şi număr cu substantivul. Or, a accepta un adjectiv pronominal posesiv cu *al* cu tot (*al* = formant, component), adjectiv care reprezintă posesorul, ar însemna a-l trece pe *al* din sfera obiectului posedat în sfera posesorului, corelativul şi antinomul său. În acest fel, în ceea ce se numeşte adjectiv pronominal posesiv, reprezentant prin excelenţă al posesorului, am avea reprezentat, cel puţin formal, şi obiectul posedat, o intruziune cam mare şi nefirească.

(4) În structurile fără substantiv obiect posedat, *al* (= al_1) este pronume în mod evident, fie că este recunoscut în termeni expliciţi[28] în interpretarea analitică-modernă, fie că, într-un fel sau altul, este acceptat pe poziţia unui pronume în interpretarea sintetică-tradiţională. Chiar şi în această din urmă variantă[29], nu se poate nega un acord *intern*[30] de tip adjectival al lexemului posesiv cu *al* (*al* ← *meu*, *ai* ← *mei*…

Calitatea de pronume şi termen regent a lui *al* conferă statut pronominal întregii grupări. Altfel spus, chiar în coordonatele interpretării tradiţionale, prin *al* devine o grupare de tip *al meu* „pronume” posesiv, asemenea altor cuvinte compuse cu acord (adjectival) intern (comp. cu *Baia Mare*, *Câmpulung*, *dumneavoastră*, *dumneata* etc.).

Prin trecerea grupării într-o structură cu substantiv obiect posedat, *al*, indiferent cum îi spunem, trebuie, datorită categoriilor de gen şi număr explicit vehiculate, să aibă un statut morfologic, fie cel pronominal, perpetuat din

[27] Pentru interpretarea acestui *al* ca pronume posesiv semiindependent, nu „formant” al adjectivului pronominal posesiv, vezi Guţu Romalo 1973, p. 136; GALR 2005, p. 247.

[28] Pronume posesiv semiindependent.

[29] *Al* + posesiv = pronume posesiv (cu structură binară).

[30] Numit aşa, *intern*, pentru că se consumă în interiorul grupării considerate în întregime ca fiind un pronume posesiv.

structurile fără substantiv obiect posedat, fie un altul, datorat încadrării în noua structură.

În alternativa acceptării grupării pe toată extensiunea ei ca adjectiv (pronominal posesiv), e greu să se ajungă la o soluție îndeajuns motivată, oricare ar fi aceasta:

a. Dacă are statut pronominal, nu se mai susține calitatea adjectivală de ansamblu a grupării (*al* „pronume” + adjectiv pronominal posesiv ≠ adjectiv). (Statutul morfologic al grupării îl dă statutul morfologic al lui *al* ca pronume şi regent.)

b. Un statut adjectival al lui *al*, neafirmat explicit şi nici măcar în principiu de cineva[31], unul care să valideze calitatea adjectivală a grupării, nu poate fi dovedit[32].

Prin urmare, şi pe această cale, existența unui adjectiv pronominal posesiv care să-l includă pe *al* (ca formant) este discutabilă. În concluzie, *al* (= al_2) nu este subunitate, ci unitate (= pronume).

2. În vederea stabilirii *specificului pronominal* al lui *al* (= al_2), reținem următoarele:

2.1 Indiferent de poziția substantivului față de gruparea „*al* + posesiv”, acesta (= substantivul) „numeşte” obiectul posedat ca şi când n-ar fi şi *al* în structură. A se compara: *Copilul meu a plecat la mare.* (*copilul* = obiect posedat) cu *Copilul cel mic al meu a plecat la mare*. (*copilul* = obiect posedat).

Substantivul (*copilul*) şi *al* reprezintă unul şi acelaşi obiect posedat (= coreferențialitate): primul îl numeşte ca atare (= este „titularul” referențial), iar al doilea, *al*, îl *dublează* prin *reluare* sau, în alte situații, prin *anticipare*.

Observație. Ideea că *al* „dublează” sau se apropie de fenomenul dublării nu este o noutate, ea apărând, într-o formulare sau alta, în diverse studii de gramatică, fie mai vechi, fie mai noi[33].

---

[31] Măcar că GALR 2005 (p. 145) notează: „[…] *al* este interpretat în cercetările mai recente [?] ca pronume/*adjectiv* [subl. mea – G.G.N.] semiindependent [...]”.

[32] Vezi, în acest sens, Draşoveanu 1997, p. 104: pronume, nu adjectiv. Argumentația propriu-zisă este însă discutabilă, extinzând în fapt prin analogie cele valabile pentru al_1 (*Caietul este al meu.*) şi asupra lui al_2 (*un caiet al meu*): „Cum prezența verbului (*Caietul este al meu.*) sau absența lui nu schimbă statutul lui *AL*, şi în *un caiet al meu*, *AL* este tot un SL [= substantival, aici pronume – nota mea, G.G.N.]”. După acest raționament, în structurile *Băiatul este acela…* (1) și *Băiatul acela este…* (2), ar trebui ca *acela* să fie deopotrivă pronume, nu pronume în (1) şi adjectiv în (2). Pentru o argumentație propriu-zisă a calității de pronume, nu de adjectiv, a lui *al*, vezi *infra*, **2.1.**, (1).

[33] Coteanu 1969 (p. 108-111) vorbeşte de caracterul *anaforic* al lui *al*. În SMLRC 1969 (p. 178), despre *al* se spune că „pare a avea rolul de a-l anticipa sau de a-l relua pe acesta din urmă [= substantivul în genitiv – nota mea – G.G.N.]”. În LRC 1974, p. 136, se afirmă că „*al* se acordă în număr şi gen nu cu substantivul în genitiv, ci cu substantivul regent al genitivului (sau al posesivului), pe care *al* îl *reia* sau *anticipează* [subl. mea – G.G.N]”. Într-o analiză mai detaliată a semiindependentelor *al* și *cel*, Guțu Romalo 1973 (p. 83) precizează: „În grupări mai largi de tipul *ferestrele mari ale casei*, prezența lui *al(e)* este obligatorie: el nu poate fi omis nici înlocuit cu altceva. În acest fel de construcții, *al* nu înlocuieşte, ci *reia* substantivul […]”. În aceeaşi lucrare, p. 63: „[*Al* şi *cel*] pot apărea în structura unui grup nominal, reluând (*ultimul roman al scriitorului*) […] sau anticipând substantivul (*al scriitorului roman* […]”). La Draşoveanu 1997, p. 104–105: *al* „[…] reia numele obiectului posedat”, *al* este „un reluant”. În GALR 2005, p. 235, nu se folosesc aceşti termeni (reluare, anticipare), ci, mai mult sau mai puțin sinonimi, cei de

Acest fenomen al dublării, care presupune un *dublat* (= unitatea/sursa referențială) şi un *dublant*, anticipant sau reluant (= unitatea anaforică sau cataforică), dă socoteală de următoarele două trăsături importante:

(1) Al_2 are statut pronominal, nu adjectival, căci un adjectival[34] nu poate fi dublant al unui substantival[35], dar prin excelență poate fi pronumele.

În acest sens:

a. Adjectivul, prin definiție, nu cunoaşte nicio ipostază de „reprezentant" al substantivului, ci este un determinant prin acord al acestuia[36].

b. Afirmația curentă că *al* (= *al* „dublant") se acordă în gen şi număr cu substantivul obiect posedat[37] conține o ambiguitate terminologică, rezultat al unei formulări incomplete (trunchiate): este vorba de un acord *sintagmatic* (propriu-zis, *in praesentia*) sau de un acord *paradigmatic* (*in absentia*)?[38]

Primul este prin natura lui mijloc de subordonare şi generator de funcții sintactice, al doilea, situat în afara liniarității, nu este fapt relațional de limbă şi nici creator de funcții. În cazul de față (*un copil al vecinei*), nu poate fi vorba de un acord sintagmatic (de tip adjectival), ci de «un fel de» acord paradigmatic, unul particular, specific fenomenelor de dublare[39].

c. Adjectivul nu-şi dublează referențial propriul regent[40]. Chiar şi adjectivul pronominal cel mai abstract aduce o informație diferită față de cea transmisă de substantivul regent, o informație nedeductibilă din substantiv. Or, în cazul de față, *al* nu are ce să-i atribuie substantivului[41]. Acest lucru nu înseamnă că *al* (al_1, al_2) ar fi complet desemantizat sau, eventual, că i-ar «cataliza» substantivului calitatea de obiect posedat, din moment ce într-o sintagmă posesivă/genitivală, cu sau fără *al*, substantivul este «oricum» obiect posedat față de un adjectiv pronominal posesiv/ genitiv. (De altfel, calitatea de obiect posedat n-are nimic de-a face cu determinarea adjectivală.)

(2) Dacă pentru al_1, calitatea de *substitut* se impune prin forța evidenței, în cazul lui al_2, lucrurile sunt mai complicate din moment ce substantivul «substituibil» este coprezent pe lanț. În asemenea structuri,

---

anaforic şi cataforic: „*Al/a* are rol coeziv în cadrul grupului nominal, funcționând, în acelaşi timp, ca anaforic/cataforic slab în cadrul grupului nominal (*cartea ... a, a ... cartea*)".

[34] Categoria adjectivalului = „substantiv denumind orice cuvânt care se acordă în gen, număr şi caz" (Draşoveanu 1997, p. 7).

[35] Categoria substantivalului = „substantiv denumind orice parte de vorbire cu valoare substantivală – substantive, pronume…, inclusiv antonimele" (Draşoveanu 1997, p. 8).

[36] De aici funcțiile tipice adjectivului: atribut (adjectival), nume predicativ (adjectival), predicativ suplimentar (adjectival).

[37] Ceea ce ar putea conduce la calități adjectivale.

[38] Vezi, pentru dihotomia *acord sintagmatic* vs. *acord paradigmatic* – definiții, trăsături şi fenomenalizări –, Gruiță 1981, *passim*.

[39] În subsidiar notăm că un acord de tip adjectival ar trebui să fie unul total, adică (pe lângă gen, număr) şi în caz, ceea ce aici este exclus.

[40] În ipoteza că *al* ar fi adjectiv pronominal pe lângă substantivul obiect posedat.

[41] Cum se afirmă în GALR 2005, p. 246. Dacă ar fi aşa, nu l-am putea numi posesiv şi, cu atât mai puțin, demonstrativ.

„*al* nu înlocuieşte, ci *reia* substantivul (are un rol asemănător cu cel pe care îl joacă formele atone ale pronumelui personal în cazul dublei exprimări a complementului)”[42].

Această asemănare cu formele pronominale atone *dublante*, a căror calitate de „pronume” nu este pusă sub semnul îndoielii[43], permite o soluție principial identică şi în cazul lui al_2, respectiv *pronume.* Implicit şi raportarea la conceptul de „substitut” se tratează în aceiaşi termeni.

Esența pronumelui, aceea de substitut, nu dispare, ci este doar blocată tocmai de calitatea de dublant. Al_2, ca şi personalele *îl*, *o*, *îi*, *le*... dublante, este un substitut latent, virtual, neactualizat contextual.

În consecință, fie şi numai provizoriu şi la modul general, vorbim de un *al* (= al_2) „dublant” (pronume posesiv semiindependent).

2.2. Specificul dublării prin *al* (al_2), dacă un asemenea specific există, trebuie şi poate fi aproximat numai prin raportare la alte fenomene de dublare din gramatica limbii române, fenomene printre care sau în vecinătatea cărora se află şi *al*.

În acest perimetru s-ar înscrie, în grade diferite ca asemănări şi deosebiri, reluarea subiectului, dublarea complementului direct şi a celui indirect (datival), reflexivele atone (în acuzativ şi dativ), diferite fenomenalizări ale apoziției etc.

(1) În cazul aşa-numitului *subiect reluat* (*Mara mai venea şi* ***ea*** *din când în când să o vadă pe Persida.*; *Virtutea pentru dânşii* ***ea*** *nu există*…[44]), dublarea, una totală (referențială, cazuală şi funcțională), nu se produce sistematic, ci este un fapt mai mult accidental şi are rațiuni emfatice, adesea cu tentă explicativă, încât o raportare a lui al_2 la aceasta ar fi nerelevantă.

(2) Prin caracterul coreferențial, asimilabil într-o oarecare măsură fenomenului de dublare, al_2 se apropie şi de *apoziție* (= reala apoziție). Deosebirile sunt însă mari şi numeroase:

a. Apoziția este situată exclusiv în dreapta termenului apozat (= explicat), în timp ce al_2 poate ocupa poziție fie în dreapta substantivului obiect posedat (= reluant), fie în stânga acestuia (= anticipant).

b. Al_2 are formă cazuală unică, de nominativ-acuzativ, indiferent de cazul substantivului dublat (*cea mai bună prietenă* ***a*** *mea – celei mai bune prietene* ***a*** *mele*), în timp ce apoziția cunoaşte două tipuri de construcții cazuale: sau în nominativ, indiferent de cazul antecedentului (***Lui Ion*****,** ***colegul*** *meu*, *i-a murit câinele.*), sau în acelaşi caz cu antecedentul, oricare din cele cinci, copiindu-i construcția (***Lui Ion*****,** ***colegului*** *meu*, *i-a murit câinele*.).

[42] Guțu Romalo 1973, p. 83. Fără a se pronunța în privința calității lui *al* (= al_2) de a substitui sau nu, Draşoveanu 1997, p. 105 vorbeşte constant de „reluare”, fapt distinct de „acord”. În GALR 2005, p. 44, rolul acestui *al* „se reduce la *evocarea* [subl. mea – G.G.N.] unui substantiv coocurent, centru al grupului nominal (***Cărțile*** *acestea* ***ale*** *poetului*) […]”.

[43] Faptul de a fi şi «clitice» nu le anulează trăsăturile pronominale, nu este în măsură să instituie o nouă clasă de cuvinte.

[44] Vezi GLR 1963, vol. II, p. 91–92.

c. Prezența lui *al*$_2$, impusă contextual, este obligatorie structural, eliminarea lui dezorganizând enunțul. Apoziția, în schimb, ca ipostază explicativă a antecedentului, poate lipsi fără a ştirbi sau a distruge integritatea structurală a enunțului (comp. cu *Un prieten al vecinului s-a stabilit în Franța* → **Un prieten vecinului s-a stabilit în Franța*. cu *Ionescu, doctorul nostru, s-a îmbolnăvit*. → *Ionescu s-a îmbolnăvit.*).

d. Dublarea (= repetarea) prin apoziție are rațiuni semantice, de natură explicativă, şi deci e pozitivă informațional, în timp ce dublarea prin *al*$_2$, din rațiuni contextuale, nu are caracter explicativ şi nici nu aduce un plus informațional.

e. Ca fenomen sintactic de natură parantetică, apoziția este izolată în enunț prin semne specifice – perechea de pauze, marcate în scris prin perechea de virgule sau semne grafice echivalente cu acestea (= perechea de liniuțe, perechea de paranteze), care conduc fără tăgadă la un nonraport sintactic şi, de aici, la lipsa unei funcții sintactice.

La *al*$_2$ nu e cazul „izolării” sintactice şi, prin urmare, nu se poate pune din start problema lipsei unei funcții sintactice.

Observație. Cu atât mai puțin se pot face apropieri între *al*$_2$ şi aşa-numita «falsă apoziție», de tip: *râul Mureş*, *luna octombrie*, *anul 1907*, *strada Coşbuc* ş.a.

În acest sens:

a. *Al*$_2$ (= dublant), după cum îi arată şi numele, «dublează», în timp ce falsa apoziție nu dublează, nu repetă nimic, ci determină propriu-zis substantivul antecedent şi regent ca orice alt atribut, reducându-i sfera noțională[45].

b. *Al*$_2$ poate fi ca poziție față de substantivul obiect posedat antepus sau postpus, în timp ce falsa apoziție (= atributul substantival nominatival) este exclusiv în postpoziție față de termenul regent (*cifra zece*, *preşedintele Escu*).

c. La *al*$_2$ se vorbeşte de o formă cazuală de nominativ-acuzativ. Falsa apoziție stă în schimb doar în nominativ, indiferent de cazul regentului (*Apele râului* (G) *Mureş* (N) *trec prin municipiul* (Ac) *Arad* (N).) şi de aici denumirea acestei funcții (= atribut substantival nominatival).

(3) Raportarea cea mai importantă a lui *al*$_2$, nu numai necesară ca punct de sprijin, ci şi de neocolit, are în vedere, se înțelege, dublarea complementului direct şi a celui indirect (datival), deja amintită, dublarea «tipică» în limba română.

Puse față în față, cele două fenomene de dublare prezintă asemănări, dar şi deosebiri:

a. *Asemănări*:

a$_1$. În ambele cazuri, dublatul şi dublantul sunt coreferențiali (comp. *Pe Ion l-am văzut la ştrand*: *Ion = îl*; *Cel mai bun prieten al omului ...: prieten = al*).

a$_2$. Ca fapt situat şi desfăşurat în liniaritate, dublarea are un sens (în accepțiunea din fizică), reclamând un element-bază, fix (= termenul plin referențial, de reper, dublat) şi un element variabil ca poziție (dublant, respectiv anticipant sau reluant).

[45] Falsa apoziție face parte din categoria atributelor substantivale realizate cazual (= prin caz1) şi se numeşte în consecință – atribut substantival nominatival (comp. cu atributul substantival genitival, atributul substantival datival etc.).Vezi, pentru o clasificare relațională de ansamblu a atributului, Neamțu 2007b.

În primul caz: complementul direct (complementul indirect) referențial şi pronumele personal aton.

În al doilea caz: substantivul obiect posedat (referențial) şi al_2.

a_3. În ambele situații vorbim de două unități (= două complemente directe/ indirecte, două obiecte posedate) doar la nivelul expresiei, nu şi în planul conținutului[46], aici fiind una singură. (De aceea, fenomenele de dublare sunt taxate drept excepții de la principiul unicității (doar) în planul expresiei[47].)

a_4. Raportul, unul de tip paradigmatic, dintre substitut şi substituit, aici în ipostaza particulară *dublat/dublant*[48], face exclusă o relație sintactică gramatical marcată între aceştia (nici de subordonare şi nici de coordonare)[49].

b. *Deosebiri*:

b_1. Dublarea complementului direct (indirect) prin pronume atone în acuzativ (dativ) este un fenomen complex, condiționat nu numai pozițional, ci şi, mai ales la complementul direct, de alți factori (gradul de determinare (individualizare), apartenența la (sub)genul personal, ocurența morfemului *pe* ş.a.).

Dublarea prin al_2, în schimb, este determinată strict şi exclusiv contextual, respectiv impusă de o trăsătură distribuțională a adjectivului pronominal posesiv (şi a oricărui genitiv neprepozițional) din română, aceea de a reclama cu necesitate în stânga vecinătatea imediată (= în contiguitate directă) şi nedislocabilă a unei forme articulate enclitic sau, în lipsa acesteia, a lui al_2.

b_2. Pronumele atone (în acuzativ sau dativ) dublează substantiv(al)ul nu numai referențial, ci şi, în primul rând, funcțional (= în calitatea lui de complement direct sau indirect), obiectul dublării neputând fi decât substantivalul cu funcție de complement direct sau indirect, nu şi cu altă funcție.

Al_2, în schimb, îl dublează la modul manifest numai referențial[50], numai în calitatea lui de nume al obiectului posedat, nume fără restricții funcționale.

b_3. Pronumele personal aton dublant reproduce *întocmai* construcția cazuală a dublatului (acuzativ$_1$, dativ$_1$), în timp ce al_2 dublant, necondiționat ca apariție de o funcție anume a substantivului obiect posedat şi de cazul aferent acesteia, evidențiază constant o unică formă, numită îndeobşte nominativ-acuzativ[51], atât la singular (*al* , *a*), cât şi la plural (*ai*, *ale* – nu şi *alor*, ca la al_1).

În concluzie, al_2 reprezintă o dublare *specială*, neasimilabilă integral celei de la complementul direct (indirect), pe care o putem numi *dublare posesivă*, vizând exclusiv raportul de posesie.

---

[46] În termeni sintactici, este vorba de „două componente" ale unei singure poziții sintactice. Vezi Guțu Romalo 1973, p. 165. Tot aici: „prin dublă exprimare înțelegem realizarea *aceleiaşi* poziții sintactice în cadrul unui enunț prin *două* cuvinte, două unități lexicale care au în vedere acelaşi referent."

[47] Vezi, pentru *unicitate* – definiție, fenomenalizări, limite –, Draşoveanu 1997, p. 59–73.

[48] Vezi supra **2.1.**, (2).

[49] Ipoteza unei relații de «dublare», de care se vorbeşte uneori, rămâne, în accepțiunea sintactică a termenului, doar o afirmație fără acoperire, atâta timp cât nu i se poate identifica un mijloc material de realizare.

[50] De aici identitatea obligatorie de gen (şi număr) a lui al_2 cu substantivul obiect posedat.

[51] Ceea ce este echivalent cu a spune că al_2 este invariabil cazual.

2.3. Afirmația, suficient argumentată, potrivit căreia al_2 este un posesiv, un pronume dublant de tip special, limitat la raportul de posesie, îi lasă însă nesoluționat statutul sintactic propriu-zis, respectiv cazul şi, motivată esențial prin acesta, funcția sintactică. Or, dată fiind solidaritatea acestor categorii, abordarea lui al_2 (şi) în aceste coordonate se impune aproape de la sine.

Raționamentul de la care plecăm este următorul: dacă al_2 este un pronume (şi este un pronume, fie el şi de tip aparte), *trebuie* să fie la un anumit *caz* sau pe poziția acestuia şi, în consecință, dacă nu este într-o construcție parantetică (explicativă, incidentală) – şi în mod sigur nu este –, nu poate să rămână nici în afara unei funcții sintactice.

Lucru bine cunoscut şi îndeobşte afirmat, al_2 are o singură formă cazuală, cea de nominativ-acuzativ (*al*, *a*, *ai*, *ale*), indiferent de cazul substantivului obiect posedat dublat (= oricare din cele cinci) şi indiferent de poziția față de acesta (antepus sau postpus)[52].

Afirmarea acestei unice forme cazuale a lui al_2 nu este însă o rezolvare în plan sintagmatic: aici nu putem avea decât nominativ sau acuzativ, nu şi unul, şi altul, şi nici un arhicaz, situat deasupra celor două sau incluzându-le pe amândouă[53].

2.3.1. În termenii unui algoritm uzual de analiză, o circumscriere cazuală argumentată este imposibil de realizat:

(1) Statutul de dublant al lui al_2 ar putea sugera o reeditare, fie şi aparte, trunchiată, a construcției cazuale a substantivului obiect posedat[54], încadrând fenomenul la ceea ce, mai ales în studiile clujene, se numeşte flexiune secundă, datorată variației cazuale simultane (= cazul subordonatului secundează cazul regentului, schimbându-se odată cu acesta şi în acelaşi fel): *Ion* (N'_1) *ne-a fost trimis director* (N''_1) → *Pe Ion* (Ac'_1) *ni l-au trimis director* (Ac''_1)[55].

O asemenea abordare se exclude din cel puțin patru motive:

a. În mod obiectiv, ca fapt material de limbă, al_2 nu este în genitiv-dativ[56].

b. Variația cazuală simultană priveşte doar nominativul şi acuzativul, nu şi genitivul şi dativul.

---

[52] În antepunere, invariabilitatea cazuală a lui al_2 obligă şi substantivul obiect posedat la aceeaşi invariabilitate (= nominativ-acuzativ): *Pe al nostru steag e scris unire*… În postpunere, *al* nu blochează variația cazuală normală a substantivului: *Unui prieten* (dativ) *al* (nominativ-acuzativ) *meu i-a venit decizia de pensionare*. (Se înțelege că statutul cazual al lui al_2 trebuie să fie acelaşi, indiferent de poziție.)

[53] Omonimia generală nominativ = acuzativ şi genitiv = dativ nu ne împiedică să considerăm în plan sintagmatic nominativul şi acuzativul, genitivul şi dativul membri de sine stătători ai categoriei cazului. (Numărul formelor cazuale nu coincide cu numărul membrilor categoriei cazului. De aceea vorbim în română de cinci cazuri, nu (doar) de trei.)

[54] Altfel spus, al_2 să fie, în oricare din cele cinci cazuri, în funcție de cazul substantivului obiect posedat.

[55] Vezi, în acest sens, cu toată argumentația, inclusiv terminologia, Draşoveanu 1997, p. 113–119.

[56] La singular, nu are genitiv-dativ nici al_1 (= nedublant), iar la plural, forma *alor* de genitiv-dativ, existentă la al_1, este exclusă la al_2.

c. Variația cazuală simultană are loc în prezența unui verb și numai în spațiul subordonării (regent ← subordonat). Or, în cazul de față, nu poate fi dovedită o subordonare a lui *al*$_2$ față de substantivul obiect posedat și, de altfel, fenomenul dublării este incompatibil cu o relație sintactică (între dublat și dublant).

d. Variația cazuală simultană vizează numai cazurile neprepoziționale (= cazurile$_1$: nominativ$_1$ și acuzativ$_1$), nu și pe cele prepoziționale (= cazurile$_3$, aici acuzativ$_3$). Este însă mai mult decât evident că *al*$_2$ poate dubla și un substantiv în caz prepozițional: *Am discutat* ***cu*** *câțiva* ***prieteni*** *ai mei despre* ...

(2) Limitându-ne, prin eliminare, la cele două cazuri omonime (nominativul și acuzativul) materializabile în forma invariabilă a lui *al*$_2$, ar rămâne de stabilit care este «concret» acest caz.

Cel puțin teoretic și în absența oricăror criterii, variante ar fi trei: (a) exclusiv acuzativ; (b) exclusiv nominativ; (c) nominativ sau acuzativ.

În termeni uzuali, lipsind un indice material al calității de acuzativ, caz într-un fel sau altul marcat, ar rămâne să vorbim de un nominativ, singurul care poate apărea nemarcat, care poate fi și nerelațional.

O asemenea soluție, formal argumentabilă «cât de cât», se blochează însă în plan funcțional. Dacă axiomatic acceptăm că *al*$_2$ nu poate rămâne în afara unei funcții sintactice, a uneia de același fel cu a substantivului obiect posedat, acesta fiind specificul fenomenului de dublare, ajungem la o anomalie de proporții: unul și același caz «concret», în speță nominativul, ar dubla toate funcțiile sintactice (ale substantivului obiect posedat) sau, cu alte cuvinte și forțând puțin lucrurile, ar putea avea toate funcțiile sintactice nu numai ale nominativului, ci și ale celorlalte cazuri.

În sfârșit, nici tratarea acestei forme a lui *al*$_2$ ca materializând când un nominativ, când un acuzativ, lipsind un criteriu, nu s-ar putea susține câtuși de puțin.

În fapt, problema de fond, nerezolvabilă în aceste coordonate, este una de semantică a cazurilor: indiferent dacă-i spunem nominativ sau acuzativ acestei forme, nu-i putem dovedi nicidecum un conținut gramatical propriu, fie de nominativ, fie de acuzativ, ca membri ai paradigmei cazuale, un conținut «clar» și diferit de al celorlalte cazuri.

Consecința în plan funcțional vine de la sine: în afara unui caz anume, categorie relațională și generatoare de funcție prin excelență, nu i se poate acorda lui *al*$_2$ vreo funcție sintactică.

Observație. Acestea și multe altele ne-au determinat, cu ani în urmă[57], să renunțăm la a-i mai «căuta» lui *al* dublant un caz concret (propriu-zis) și o anumită funcție sintactică, propunând o soluție de circumstanță și prin eliminare: *al*$_2$ = nominativ fără funcție sintactică. (Soluția avansată, față de care aveam noi înșine rezerve, punea de fapt în pericol, prin singularitate, chiar statutul pronominal al lui *al*$_2$.)

[57] Vezi Neamțu 1999, p. 82. Soluția este reluată, ca una din două posibile, în Neamțu 2007a, p. 78.

2.3.2. Dacă în coordonatele şi termenii unui algoritm clasic demersul analitic se blochează (vezi *supra*, **2.3.1.**), se poate în schimb formula o soluție «rezonabilă», e adevărat, una mai aparte, după cum aparte este şi fenomenul în discuție, acceptând şi făcând operațional conceptul de *procaz*[58] (formă procazuală), cu înțelesul: un caz pentru un alt caz (o formă cazuală pentru altă formă cazuală), un caz care face oficiile de semantică gramaticală ale altui caz. De aceea supunem discuției mai în detaliu această posibilă variantă de analiză.

(1) În situația de față, această unică formă cazuală, chiar dacă am numi-o nominativ, nu are conținutul gramatical propriu-zis al nominativului (şi nici al altui caz). (Încadrarea la nominativ s-ar justifica eventual etimologic – nominativ = *nomen* [nume], formă de bază, etalon.)

În fapt, ea, rămânând în afara opozițiilor cazuale (marcate în vreun fel), este una neutră, o formă «vehicul», una care prin invariabilitate poate sta pe poziția oricărui caz concret (N, Ac, G, D, V), făcându-i oficiile, cu condiția să existe deja un caz cu conținut gramatical explicit şi marcat, în situația de față cel al substantivului obiect posedat. Față de acesta, al_2 apare ca un dublant strict contextual şi insuficient constituit morfematic pentru rolul asumat.

În acest sens, apariția lui al_2 ca formă procazuală se dovedeşte a fi dublu condiționată (= de două ori semiindependent), atât de prezența după el a adjectivului pronominal posesiv sau a genitivului, aşa ca orice *al*, cât şi de prezența substantivului obiect posedat. Putem spune că al_2 intră în structură numai odată cu substantivul obiect posedat şi are/trebuie să aibă acelaşi partener de relație ca acesta.

(2) În sprijinul afirmației că al_2 (dublant) este o formă procazuală vin următoarele:

a. Există situații în care conceptul de *procaz* este de neocolit, reprezentând un fapt obiectiv de limbă, nu o simplă speculație teoretică – vezi, de exemplu, *progenitivul*, numit adesea „nominativ progenitival”[59], din falsa apoziție (*râul* ***Mureş***, *municipiul* ***Turda***, *cifra* ***zece***, *strada* ***Eminescu***) sau prodativul (= „nominativul prodatival”, cum mai este cunoscut), din structuri de tipul *Îi zicem* ***Gabriela***[60].

b. În coordonare, poziția celui de-al doilea obiect posedat[61] reprezentat de *al* (= al_1 = *al* «nedublant») are această formă «de bază» (= nominativ-acuzativ), fie ca singura posibilă (*al*, *a)*, fie ca variantă opțională (*ai*, *ale* sau *alor*) şi în situațiile în

[58] Utilizat ca soluție posibilă în Neamțu 2007a, p. 78.

[59] Vezi, pentru termen şi argumentare, Draşoveanu 1997, p. 121, inclusiv situațiile în care nominativul progenitival este în variație liberă cu genitivul.

[60] Vezi Neamțu 1982, p. 55–59. Nominativul prodatival constituie un caz de blocare a flexiunii cazuale secunde (comp. *Ea* (N'_1) *se numeşte Gabriela* (N''_1) / *Pe ea* (Ac'_1) *o cheamă Gabriela* (Ac''_1) cu *Îi* (D_1) *zicem Gabriela* (Pro D''_1,).

[61] Contează mai puțin faptul că acesta este din punct de vedere referențial diferit de primul – situația normală în coordonare (*Tatăl meu şi al tău sunt frați după mamă.*; *tatăl ≠ al*) sau identic, reprezentând unul şi acelaşi obiect posedat (*Tatăl meu şi al tău* (deopotrivă) *ne-a iubit foarte mult.*; *tatăl = al*).

care funcțiile coordonate şi realizate prin *al* trimit fără echivoc la conținutul gramatical al dativului (genitivului): *I-am scris prietenei mele şi* ***a*** *tale.* (*prietenei* = D_1; *a* = Pro D_1); *Fumatul dăunează grav sănătății tale şi* ***a*** *celor din jur.* (*sănătății* = D_1; *a* = Pro D_1); *Le-am scris prietenilor mei şi* ***ai*** *tăi.* (*prietenilor* = D_1; *ai* = Pro D_1) / *Le-am scris prietenilor mei şi* ***alor*** *tăi.* (*prietenilor* = D_1; *alor* = D_1).

Or, dacă acceptăm un procaz pentru al_1, cum este acesta din coordonare, logic este să-l acceptăm şi pentru al_2, chiar dacă justificarea e parțial diferită.

c. În gramaticile care nu-l tratează pe *al* (al_1, al_2) ca unitate (= pronume posesiv semiindependent), ci ca subunitate, indiferent de denumire (articol posesiv, formant) în structura posesivului, această grupare binară, ca determinant (fără prepoziție) pe lângă un substantiv, este considerată „adjectiv” pronominal posesiv (*copilul cel mic* ***al meu***, ***ale tale*** *doruri toate*…) şi, ca orice adjectiv, acordat sintagmatic (în gen, număr şi caz) cu substantivul.

În realitate, de o identitate de caz (în expresie), datorată acordului, se poate vorbi numai la lexemul posesiv propriu-zis, nu şi la *al* (= al_2), care rămâne invariabil cazual, fapt evident la genitiv (dativ): *cartea unei fete* ***a*** *tale* (la fel ca în *o fată* ***a*** *ta*), *câtorva studente* ***ale*** *noastre* (la fel ca în *câteva studente* ***ale*** *noastre*, nu **câtorva studente* ***alor*** *noastre*).

Dacă ținem seama de acest lucru, gruparea „al_2 + posesiv” este din punct de vedere cazual (în planul expresiei) un adjectiv «bizar»: începe cu un caz (nominativ-acuzativ) şi se termină cu alt caz (genitiv-dativ). Se vorbeşte totuşi de un caz adjectival al grupării în ansamblu, ca unitate (genitiv sau dativ)[62], ceea ce înseamnă că al_2, deşi invariabil cazual, stă pe poziția/face oficiile cazului pe care îl are şi posesivul, acelaşi cu al substantivului obiect posedat, adică este o formă procazuală.

d. Cele două forme cazuale, a adjectivului pronominal posesiv şi a lui al_2, se explică şi au rațiuni diferite:

d_1. Cazul adjectivului pronominal posesiv se înscrie clar în sfera acordului sintagmatic, un acord (adjectival) marcat, realizând un caz_2, oricare din cele cinci.

d_2. Forma procazuală (= invariabilă) a lui al_2 reprezintă o flexiune cazuală dublantă *blocată*.

Prin raportare la calitatea de pronume, obligatoriu în *acord paradigmatic total*, într-o poziție dată[63], cu substantivul, *al* evidențiază, datorită dublării, un acord paradigmatic *parțial* (= în gen şi număr), fără marcă de caz (comp. cu al_1, la care acordul paradigmatic este total).

(3) Prin raportare la cazul substantivului obiect posedat, față de care al_2 se poziționează ca dublant procazual[64], vom avea:

---

[62] Şi la fel nominativ sau acuzativ.

[63] Vezi Gruiță 1981, *passim*.

[64] Tratându-le ca pronume pe al_1 şi pe al_2 deopotrivă, D. D. Draşoveanu (1997, p. 94–107) vorbeşte constant de o paradigmă cazuală a lui al_1. În privința lui al_2 (= dublant), deşi lasă a se înțelege că are caz de ordinul 1, la fel ca al_2, nu precizează nicăieri care ar fi acel caz (acele cazuri).

– formă pronominativală[65] (= Pro N_1): *Un prieten al meu a avut un accident groaznic*. (*prieten* = N_1, *al* = Pro N_1),

– formă proacuzativală (= Pro Ac_1, Pro Ac_3): *Ale noastre necazuri nimeni nu le ascultă*. (*necazuri* = Ac_1, *ale* = Pro Ac_1); *Despre ceilalți prieteni ai tăi nu știu prea multe*. (*despre prieteni* = Ac_3, *ai* = Pro Ac_3),

– formă provocativală (= Pro V_1): *Faceți-vă datoria*, *oameni ai legii!* (*oameni* = V_1, *ai* = Pro V_1); *Dragi prieteni ai mei*, *m-am cam supărat pe voi!* (*prieteni* = V_1, *ai* = Pro V_1),

– formă progenitivală (= Pro G_1, Pro G_3): *Am stat și eu odată în cabana unui prieten al tău*. (*unui prieten* = G_1, *al* = Pro G_1); *În jurul acestei cărți a tale se va discuta mult*. (*în jurul ... cărți* = G_3, *a* = Pro G_3[66]),

– formă prodativală (= Pro D_1, Pro D_3): *Niciunui copil al vecinului nu-i place gramatica*. (*copil* = D_1, *al* = Pro D_1); *Datorită câtorva voturi ale opoziției s-a creat un adevărat haos în sală*. (*datorită ... voturi* = D_3, *ale* = Pro D_3).

În acest fel înțelese lucrurile, subliniem încă o dată că forma procazuală doar stă pe poziția unui caz, nu este propriu-zis un caz concret, careva dintre cele cinci (Pro $G_1 \neq G_1$, Pro $Ac_3 \neq Ac_3$ ș.a.m.d.), nu poate apărea în lipsa formei cazuale marcate (în vreun fel sau altul) și nici nu-i poate lua locul în enunț prin suprimarea acesteia decât accidental, respectiv atunci când forma cazuală a substantivului obiect posedat este de nominativ-acuzativ[67]: *O nepoată a vecinului studiază în Franța. – A vecinului studiază în Franța.* (nu și: *Unor copii ai vecinului le place muzica. – *Ai vecinului le place muzica.*)

De aceea explicarea lui al_1[68] din al_2 (= dublant) prin suprimarea substantivului „cap de grup” și glisarea lui *al* pe poziția acestuia[69] este în principiu valabilă doar când e vorba de nominativ-acuzativ.

2.4. Odată aproximat statutul cazual al lui al_2 în termenii formelor procazuale (Pro N, Pro Ac, Pro G, Pro D, Pro V), avem premisa reală care să justifice și o încadrare funcțional-sintactică.

Dat fiind faptul că e vorba de o *dublare*, specificul acestui fenomen[70] obligă situarea segmentului de expresie dublant, aici al_2, în același perimetru funcțional cu al dublatului, respectiv al substantivului obiect posedat.

[65] Se înțelege că în sistemul denominativ aici propus nu-și mai găsesc locul formulările mai vechi de tipul „nominativ progenitival”, „nominativ prodatival”. Altfel, ar trebui să vorbim și de un „nominativ … pronominatival”. (În fapt, termenul „nominativ” din formulările amintite era sinonim cu formă neutră, formă cazuală invariabilă, adică *formă procazuală*.)

[66] Se poate vorbi de un Pro G_3 numai dacă acceptăm existența unui G_3, respectiv dacă secvențele *contra*, *împotriva*, *în fața* etc. sunt realmente prepoziții, nu substantive semiindependente.

[67] Coincidentă cu cea a lui *al*.

[68] *Al* „nedublant”, pronume posesiv semiindependent «incontestabil», cu un caz și o funcție în afara oricăror îndoieli.

[69] Preluându-i categoriile gramaticale (genul, numărul, cazul) și funcția.

[70] Vezi notele 33 și 46.

Cu alte cuvinte, dublatul şi dublantul, deşi trimit la acelaşi referent, sunt două unități de expresie distincte, care realizează, în calitate de componente, aceeaşi poziție sintactică[71] şi, fireşte, poartă acelaşi nume[72].

În acelaşi timp, deosebirile de construcție (şi nu numai) dintre dublarea posesivă prin al_2 şi dublarea «tipică», cea de la complementul direct (complementul indirect), reclamă pentru funcțiile atribuibile lui al_2, în cadrul aceleiaşi esențe, unele ajustări terminologice care să dea socoteală de aceste fenomenalizări ale dublării, pe care gramaticile, de altfel, nici nu le amintesc printre excepțiile în planul expresiei de la principiul unicității[73].

Variante terminologice am avea mai multe dintre care am reține două:

2.4.1. *Produblant funcțional*[74], respectiv produblant de subiect, produblant de nume predicativ, produblant de complement ş.a.m.d. În fapt, prin segmentul *pro*-, se transferă specificul realizării construcționale (prin formă procazuală) asupra încadrării funcționale[75], instituindu-se o antinomie de tip „dublant funcțional vs. produblant funcțional", o antinomie puțin consistentă şi argumentabilă.

Observație. Dincolo de caracterul insolit al termenului, «produblant funcțional» ar reclama, pentru unitate, o denumire similară a lui al_2 şi în plan referențial, respectiv «produblant pronominal», diluând nepermis conceptul însuşi.

2.4.2. *Dublant funcțional posesiv*, prin calificativul „posesiv" având reprezentat specificul acestei dublări, legată exclusiv de raportul de posesie în cadrul sintagmei posesive/genitivale, forma procazuală rămânând a fi subînțeleasă ca obligatoriu implicată.

Pornind de aici, pentru comoditatea şi tradiția terminologică de la complementul direct (indirect), avansăm denumiri de tipul: subiect dublat (= anticipat/reluat posesiv), unde „posesiv = prin posesiv"; la fel: nume predicativ dublat posesiv, complement direct dublat posesiv ş.a.m.d.

Aceasta este formula pentru care am opta.

3. *În concluzie*, susținem că în grupările de tip „*al* + posesiv", „*al* + genitiv", *al* rămâne şi în prezența substantivului obiect posedat un *pronume* posesiv semiindependent, unul *dublant*, cu formă *procazuală* şi cu *funcțiile* substantivului obiect posedat, pe care le *secundează*/le *dublează* în mod *specific* prin reluare/anticipare, constituind, în contexte bine determinate, o *excepție* aparte, dar generală – *dublarea posesivă* – de la *principiul unicității* în planul expresiei.

---

71 Vezi Guțu Romalo 1973, p. 163.

72 Vezi, de exemplu: complement direct – complement direct reluat/anticipat, subiect – subiect reluat).

73 Aşa cum sunt date dublarea complementului (direct/indirect) şi a subiectului.

74 Termen pe care îl propuneam în Neamțu 2007a, p. 78.

75 Produblant funcțional = face oficiile unui dublant funcțional, dar nu este un dublant propriu-zis, cum este, de exemplu, la complementul direct, indirect.

BIBLIOGRAFIE

Coteanu 1969 = Ion Coteanu, *Morfologia numelui în protoromână (româna comună)*, Bucureşti, 1969.
Draşoveanu 1969 = D. D. Draşoveanu, *O clasificare a cazurilor cu aplicare în problema posesivelor*, în CL, XIV, 1969, nr. 1, p. 77–81.
Draşoveanu 1997 = D. D. Draşoveanu, *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1997.
Florea 1983 = Melania Florea, *Structura grupului nominal în limba română contemporană*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983.
GALR 2005 = *Gramatica limbii române*, I. *Cuvântul*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.
GLR 1963 = *Gramatica limbii române*, ediţia a II-a, vol. II, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1963.
Gruiţă 1981 = G. Gruiţă, *Acordul în limba română*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1981.
Guţu Romalo 1973 = Valeria Guţu Romalo, *Sintaxa limbii române. Probleme şi interpretări*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1973.
LRC 1974 = Ion Coteanu (coord.), *Limba română contemporană. Fonetica. Fonologia. Morfologia*, vol. I, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1974.
LRC 1985 = Ion Coteanu (coord.), *Limba română contemporană. Fonetica. Fonologia. Morfologia*, vol. I, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1985.
Manoliu-Manea 1967 = Maria Manoliu-Manea, *Sistematica substitutelor din limba română contemporană standard*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1967.
Neamţu 1982 = G. G. Neamţu, *Un nominativ prodatival*, în CL, XXVII, 1982, nr. 1, p. 55–59.
Neamţu 1999 = G. G. Neamţu, *Teoria şi practica analizei gramaticale. Distincţii şi… distincţii*, Cluj-Napoca, Editura Excelsior, 1999.
Neamţu 2007a = G. G. Neamţu, *Teoria şi practica analizei gramaticale. Distincţii şi… distincţii* (*cu trei seturi de grile rezolvate şi comentate*), ediţia a II-a revăzută, adăugită şi îmbunătăţită, Piteşti, Editura Paralela 45, 2007.
Neamţu 2007b = G. G. Neamţu, *O clasificare categorial-relaţională a atributului în limba română. Cu adnotări*, în DR, s.n., XI–XII, 2007, p. 111–144.
Neamţu 2008 = G. G. Neamţu, *Câteva consideraţii teoretice privind problematica posesivelor în limba română*, în „Romania Orientale" (Roma), XXI, 2008 [Actele colocviului internaţional „La lingua rumena. Proposte culturali per la nuova Europa", Università La Sapienza, Roma, 2007], p. 22–30.
Neamţu 2011 = G. G. Neamţu, *Câteva observaţii privind sintagmele posesive/genitivale cu „al" în limba română*, în *Confluenţe lingvistice şi filologice*, coord. Ovidiu Felecan, Daiana Felecan, Cluj-Napoca, Editura Moga, 2011, p. 127–144.
Pană Dindelegan 1994 = Gabriela Pană Dindelegan, *Teorie şi analiză gramaticală*, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Coresi, 1994.
Pană Dindelegan 2003 = Gabriela Pană Dindelegan, *Elemente de gramatică. Dificultăţi, controverse, noi interpretări*, Bucureşti, Humanitas Educaţional, 2003.
Sinteze 1984 = *Sinteze de limba română*, ediţia a III-a revăzută şi din nou îmbogăţită, Bucureşti, Editura Albatros, 1984.
SMLRC 1967 = Iorgu Iordan, Valeria Guţu Romalo, Alexandru Niculescu, *Structura morfologică a limbii române contemporane*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1967.

ON THE MORPHO-SYNTACTIC NATURE OF DOUBLING ‚AL'
(Abstract)

The author examines the morpho-syntactical value of the *al (ai*, *a*, *ale)* units via their relationship with the Noun Phrase denoting the object of possession. The Possessive Phrase under scrutiny is best reflected by examples such as: *Un copil al vecinului / al meu… a plecat la mare.*; *E scris cumva adevărul pe a ta frunte?*; *Am trecut şi eu prin ale tinereţii valuri.*

The conclusions reached by the present study are:

a. *Al* is not a unit of the following type: Genitive morpheme, Possessive particle, Determiner, but rather a semi-independent possessive pronoun.

b. The role of *al* is to double the noun expressing the object of possession.

c. Its invariant form can be interpreted via pro-Case forms (pro-Nominative, pro-Accusative or pro-Genitive Case).

d. Syntactically, *al* doubles the noun expressing the object of possession from a functional point of view. Henceforth *al* may be dubbed functional possessive doubling element.

Cuvinte-cheie: *al-a-ai-ale*, sintaxa limbii române, pronume posesive semiindependente, forme procazuale, dublare posesivă a funcției, D. D. Drașoveanu

Keywords: *al-a-ai-ale*, syntax of the romanian language, pronoun semi-independent possessive, procasual forms, possessive doubling of a grammatical function, D. D. Drașoveanu

Universitatea „Babeş-Bolyai”
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horea, 31
neamtuggn@yahoo.com